

NOU 2026:6 Den nye velferdskommunen

Høringsinnspill fra Agder fylkeskommune

Innledning

Agder fylkeskommune ønsker velkommen utredningen NOU 2026: 6 «Den nye velferdskommunen». Utvalgets arbeid treffer kjernen i de utfordringene Agder står overfor, og som er definert som komplekse «samfunnsfloker» i Regionplan Agder 2030.

Vi står ved et historisk vendepunkt. En aldrende befolkning og en stadig mindre andel yrkesaktive gjør at vi vil gå tom for folk før vi går tom for penger. Som utvalget påpeker, kan ikke disse utfordringene løses med mer ressurser eller tradisjonelle reformer alene; det kreves en grunnleggende omstilling i hvordan velferd skapes.

For Agder fylkeskommune er utredningens fokus på samskaping og innovasjon svært relevant. Vi er allerede i gang med denne dreiningen bevegelsen fra å være en ren tjenesteprodusent til å bli en tilrettelegger og samfunnsutvikler. Gjennom vår regionale samhandlingsstruktur og merkevaren #vårtagder, jobber vi systematisk med å koble offentlige aktører, frivillighet, næringsliv og academia for å løse felles problemer. Utvalgets definisjon av samskaping som likeverdige partnerskap mellom sektorer harmonerer godt med vår arbeidsform, hvor målet er å mobilisere samfunnets samlede ressurser.

Fylkeskommunen har en nøkkelrolle som regional samfunnsutvikler. Vi er bindeleddet som kan sikre at innovasjon ikke forblir isolerte piloter, men skaleres og implementeres på tvers av de 25 kommunene i regionen. Ved å koble velferdspolitikken til regional planlegging og stedsutvikling, bidrar vi til å skape de «mellomrommene» utvalget etterlyser – der bolig, nærmiljø og frivillighet spiller sammen for å forebygge behovet for tynge helsetjenester.

Dette høringsinnspillet vil utdype hvordan Agder kan fungere som en motor for de nasjonale målene om en bærekraftig velferdskommune gjennom forpliktende regional samhandling.

Tre hovedgrep for å styrke fremtidens velferdskommune

Utvalget foreslår tre gjensidig forsterkende hovedgrep som skal gi kommunene nødvendig handlingsrom, risikoavlastning og gjennomføringskraft til å møte de demografiske utfordringene.

1. **Målrettet samfunnsoppdrag (mission):** Utvalget vurderer at utfordringene er så systemiske at de krever en tydelig felles retning frem mot 2040. Statens rolle må endres fra kontrollør til en aktiv innovasjonspartner som samordner innsatsen på tvers av sektorer. Målet er å betydelig redusere og utsette behovet for velferdstjenester ved å jobbe helsefremmende og forebyggende, samt øke

kapasiteten til å sikre velferd for hele befolkningen ved å utnytte samfunnets samlede ressurser bedre.

2. **Ett felles praksisnært program:** For å gi kommunene reell omstillingsevne foreslås et program med en årlig ramme på 2 milliarder kroner. Programmet skal gi fleksibilitet og langsiktighet til å løse lokale «samfunnsfloker» på tvers av sektorer, fremfor å styres av smale tilskuddsordninger. Innsatsen rettes mot tre delmål: styrke forebyggende velferd, ta i bruk nye modeller for organisering av tjenester, samt innføre nye boformer og helseteknologi. Utvalget foreslår at forvaltningen legges til Statsforvalteren for å sikre nærhet til praksisfeltet.
3. **Et nasjonalt skaleringsfond:** Utvalget beskriver en gjennomgående implementeringsutfordring i norske kommuner, der nye løsninger prøves ut i avgrensede prosjekter uten at det legges til rette for varig forankring i ordinær drift, skalering eller overføring til andre kommuner. For å bekjempe denne «pilotsyken» foreslås et skaleringsfond med 1 milliard kroner årlig over ti år. Fondet skal fungere som en samordningsmekanisme som sikrer at vellykkede lokale løsninger ikke forblir isolerte prosjekter, men skaleres og spres til hele sektoren. Fondet skal finansiere dokumentasjon, tilpasning og implementeringsstøtte for piloter med dokumentert effekt, og bidra til å fjerne juridiske og organisatoriske barrierer som i dag hindrer spredning.

Sentrale innsatsområder for framtidens velferd

Utvalget peker på fem temaer som er særlig avgjørende for å lykkes med et målrettet samfunnsoppdrag der økende behov må løses med knappere ressurser. Disse temaene representerer de viktigste «mellomrommene» hvor innovasjon og samskaping kan utløse nye gevinster:

1. **Et mer mangfoldig og fleksibelt arbeidsliv:** Siden arbeidskraft blir en knappere ressurs enn penger, må vi mobilisere ressurser i randsonen av arbeidslivet. Dette innebærer en dreining mot en aktiv politikk for innenforskap, der oppgaver deles på nye måter og terskelen for deltakelse senkes for de som i dag står utenfor.
2. **Mestring og helse i hverdagen:** For å sikre en bærekraftig velferdsmodell må innsatsen vris fra reparasjonsaktivitet til helsefremmende aktivitet, tidlig innsats og forebygging. Ved å støtte innbyggernes mulighet til å leve selvstendige og aktive liv så lenge som mulig, kan vi utsette behovet for mer omfattende tjenester.
3. **Pårørendes posisjon:** Pårørende yter i dag en innsats som er helt nødvendig for velferdsstatens bærekraft. Utvalget understreker behovet for bedre samordning, økt kompetanse og mer fleksible ordninger som gjør det mulig å kombinere yrkesdeltakelse med omsorgsoppgaver uten å bli utslitt.
4. **Frivilligheten som velferdspartner:** Frivilligheten skal ikke være en reserve for offentlige tjenester, men en likeverdig partner som bidrar til sosial inkludering og trygge nærmiljøer. Dette krever forutsigbare rammevilkår og strukturer som stimulerer til lokale partnerskap mellom kommune, sivilsamfunn og næringsliv.
5. **Helsefremmende og forebyggende boformer:** Boligpolitikken må i større grad møte demografiske endringer ved å stimulere til boformer som fremmer fellesskap, mestring og trygg bruk av teknologi. Dette er avgjørende for å

realisere målet om at de fleste skal kunne fortsette å bo i kjente omgivelser gjennom ulike livsfaser.

Disse temaene treffer kjerneområdene i Regionplan Agder 2030, særlig våre mål om sosial bærekraft, gode levekår og inkluderende lokalsamfunn. Agder har gjennom initiativer som Flere i arbeid, Helsefremmende skoler og barnehager, Samfunnsoppdraget for inkludering av barn og unge, Levekårsprogrammet og Aldersvennlig Agder allerede erfaring med å koble disse temaene sammen i praktisk samhandling.

Vurdering av utvalgets hovedgrep og Agders posisjon

Agder fylkeskommune vurderer at regionen er svært godt rigget for å operasjonalisere utvalgets forslag. Vi jobber allerede etter prinsippene i *Den nye velferdskommunen* på en rekke områder, og vår regionale samhandlingsstruktur, #vårtagder, utgjør en moden struktur for å arbeide med målrettede samfunnsoppdrag. Vi har en etablert kultur for å samle aktører på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer for å løse komplekse samfunnsflokke, forankret i Regionplan Agder 2030.

Utvalgets forslag om et nasjonalt skaleringsfond er et etterlengtet grep som treffer Agders behov. Som region har vi lyktes med å utvikle sterke piloter men vi ser at nasjonale mekanismer for å «stjele med stil» og skalere det som fungerer, er nødvendige for å sikre bærekraft over tid. Et fond på én milliard årlig er et viktig steg, selv om behovet for reell omstilling kan tilsi at rammene på sikt må være enda dristigere.

Det praksisnære programmet og forvaltningsansvar

Agder har gode erfaringer med tidligere praksisnære programmer, som Folkehelseprogrammet, og støtter etableringen av ett felles program med brede delmål framfor mange små tilskuddsordninger.

Når det gjelder forslaget om at Statsforvalteren skal ha det operative ansvaret for programmet, vil Agder fylkeskommune understreke at dette må skje i forpliktende partnerskap med fylkeskommunen. Fylkeskommunen har rollen som regional samfunnsutvikler og planmyndighet, og det er avgjørende at programmet forankres i de regionale prioriteringene for å sikre gjennomføringskraft. Suksess avhenger av at staten opptre som en innovasjonspartner heller enn en kontrollør, og at regionale strukturer som #vårtagder brukes som motor i arbeidet.

En fornyet politikerrolle for fremtidens velferd

Utviklingen mot den nye velferdskommunen og overgangen til det som beskrives som «kommune 3.0», betyr også et viktig skifte for det politiske lederskapet. For folkevalgte innebærer dette at rollen dreies fra tradisjonell saksbehandling og kontroll, til at politikere i større grad er strategiske lagledere og samfunnsutviklere. I stedet for utelukkende å ta stilling til ferdig utredede forslag, brukes politikeres posisjon til å prege dagsordenen tidlig og invitere innbyggere, frivillighet og næringsliv inn som aktive medspillere for å løse regionens utfordringer i fellesskap.

Dette krever politisk mot til å sette retning for langsiktige samfunnsoppdrag, også der de endelige svarene ikke er gitt på forhånd. For Agder fylkeskommune betyr dette at fylkespolitikere må utøve et lederskap som stimulerer til aktivitet i hele fylket og bygger ned barrierer for samarbeid. Gjennom samhandlingsstrukturen #vårtagder er det

potensiale for å flytte politikken stadig nærmere innbyggerne og fungere som en drivkraft for forpliktende partnerskap som sikrer en bærekraftig velferd for fremtiden

Nye roller for næringsliv, ideelle og frivillige

En mer utadrettet velferdskommune åpner for at flere aktører bidrar med sin egenart:

- **Næringslivet** bidrar med ressurser, teknologiinnsikt og evne til å skalere løsninger, samtidig som de styrker innovasjonstakten gjennom praktisk gjennomføring.
- **Ideell og frivillig sektor** tilfører verdier og relasjoner som ofte mangler i offentlige strukturer. De er brobyggere som bygger tillit og mobiliserer engasjement blant grupper som står langt fra offentlige tjenester.

Kjernen er at velferd skapes i fellesskap. Ved å bygge samfunnet nedenfra – med innbyggere, pårørende, frivillighet, næringsliv, med forskning på laget og et helsefremmende fokus – kan vi skape velferdskommuner som er rustet for framtidens utfordringer

Veien videre for Agder fylkeskommune

Agder fylkeskommune har tatt en proaktiv rolle i å identifisere og bygge ned de juridiske og organisatoriske barrierene som i dag hindrer økt velferd i regionens 25 kommuner. Dette fordrer en mer systematisk bruk av innovasjonsverktøy, som for eksempel Policy Lab og designdrevet metodikk, for å løse komplekse samfunnsfloker, med et særskilt fokus på å motvirke utenforskap.

Som regional samfunnsutvikler skal fylkeskommunen bidra med smarte grep innen både finansiering, kompetanseheving og nye arbeidsformer som gjør det mulig å løse lokale floker før de vokser seg for store.

Videre skal fylkeskommunen styrke sin posisjon som strategisk arbeidsgiver og innkjøper i tett samspill med kommunene. Særlig i distriktene, der den kommunale sektoren er en av de få store og stabile arbeidsgiverne, vil vi utvikle samarbeidsmodeller som mobiliserer flere ressurser fra randsonen av arbeidslivet inn i velferdsyrkene. Dette inkluderer også et arbeid for å sikre frivilligheten mer forutsigbare rammevilkår gjennom styrket koordinering og bruk av frivilligsentralene som lokale knutepunkter.

Ved å legge til rette for systematisk kunnskaps- og kompetansedeling på tvers av regionen, skal fylkeskommunens verktøy bidra til at flere kommer i arbeid og at fremtidens velferd skapes gjennom forpliktende samhandling i hele fylket.